

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șaptea)

9 septembrie 2021 *

„Trimitere preliminară – Fiscalitate – Articolul 63 TFUE – Libera circulație a capitalurilor – Impozit pe venit – Dividende aferente unor acțiuni cotate – Avantaj fiscal rezervat dividendelor aferente unor acțiuni cotate pe piața bursieră națională – Diferență de tratament – Criteriu de diferențiere obiectiv – Restricție – Articolul 65 TFUE – Situații comparabile în mod obiectiv – Justificare – Obiectiv de natură pur economică”

În cauza C-449/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă, Portugalia), prin decizia din 22 septembrie 2020, primită de Curte în aceeași zi, în procedura

Real Vida Seguros SA

împotriva

Autoridade Tributária e Aduaneira,

CURTEA (Camera a șaptea),

compusă din domnul A. Kumin (raportor), președinte de cameră, domnul P. G. Xuereb și doamna I. Ziemele, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Real Vida Seguros SA, de C. Ramos Pereira, advogado;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, S. Jaulino, H. Magno și P. Barros da Costa, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de W. Roels și I. Melo Sampaio, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: portugheza.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 63 și 65 TFUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Real Vida Seguros SA, pe de o parte, și Autoridade Tributária e Aduaneira (Autoritatea Fiscală și Vamală, Portugalia, denumită în continuare „administrația fiscală”), pe de altă parte, în legătură cu deductibilitatea parțială a dividendelor aferente unor acțiuni cotate în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venit.

Cadrul juridic

- 3 Potrivit articolului 2 alineatul 1 din Estatuto dos Benefícios Fiscais (Statutul avantajelor fiscale) (*Diário da República* I, seria I-A, nr. 149, 1 iulie 1989), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „EBF”):

„Sunt considerate avantaje fiscale măsurile cu caracter excepțional adoptate în vederea protecției intereselor publice care nu au caracter fiscal și care sunt mai importante decât cele privind impozitarea pe care o împiedică.”

- 4 Articolul 31 din EBF prevede:

„În ceea ce privește impozitul pe veniturile persoanelor fizice și impozitul pe profit, se ia în considerare numai 50 % din valoarea dividendelor obținute din acțiunile cotate.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 5 În cursul exercițiilor financiare 1999 și 2000, Real Vida Seguros, cu sediul în Porto (Portugalia), a încasat dividende aferente unor acțiuni cotate atât pe piața bursieră portugheză, cât și pe piețe bursiere străine. Întemeindu-se pe articolul 31 din EBF, în cadrul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venit pentru aceste exerciții financiare, ea a dedus 50 % din aceste dividende din rezultatul său net total.
- 6 În urma unei inspecții fiscale în legătură cu exercițiile financiare menționate, autoritatea competentă a efectuat rectificări ale bazei de impozitare, în cuantum de 10 778,46 euro pentru rezultatul fiscal al exercițiului financiar 1999 și de 13 406,62 euro pentru cel al exercițiului financiar 2000, justificându-le după cum urmează:

„Din analiza efectuată cu privire la baza de calcul a veniturilor care au beneficiat de deducerea prevăzută pentru acțiunile cotate, în conformitate cu articolul 31 din EBF, reiese că persoana impozabilă a luat în considerare dividendele brute obținute atât din acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză, cât și din acțiuni cotate pe piețe bursiere străine.

Cu toate acestea, având în vedere noțiunea de «avantaj fiscal» și dat fiind că avantajul în cauză a fost prevăzut cu scopul de a stimula piața bursieră națională, ar fi trebuit să se ia în considerare numai dividendele obținute din acțiunile cotate pe această piață bursieră [...].”

- 7 Rectificările fiscale emise în urma acestei inspecții fiscale au fost contestate fără succes de Real Vida Seguros, printr-o plângere administrativă, iar ulterior printr-o cale de atac jurisdicțională. În consecință, această societate a declarat recurs la Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă, Portugalia), instanța de trimitere.
- 8 În susținerea recursului, Real Vida Seguros invocă săvârșirea unei erori de drept în primă instanță în măsura în care s-a considerat că deductibilitatea prevăzută la articolul 31 din EBF nu se aplica decât dividendelor aferente acțiunilor cotate pe piața bursieră portugheză, cu excluderea dividendelor aferente acțiunilor cotate pe piețele bursiere străine. Astfel, în afara faptului că acest articol nu ar face trimitere la originea dividendelor, orice distincție în acest sens ar fi contrară dreptului Uniunii întrucât o asemenea aplicare a acestui avantaj fiscal ar încălca libera circulație a capitalurilor.
- 9 Instanța de trimitere precizează că interpretarea avantajului fiscal prevăzut la articolul 31 din EBF potrivit căreia aceasta nu se aplică decât dividendelor aferente acțiunilor cotate pe piața bursieră națională se întemeiază pe faptul că scopul acestui articol era de a stimula sau de a dezvolta piața bursieră. Astfel, ar exista un important interes public, în sensul articolului 2 alineatul 1 din EBF, care ar fi considerat ca având o importanță mai mare decât obiectivul impozitării.
- 10 Având totuși îndoieli cu privire la compatibilitatea acestei interpretări cu libera circulație a capitalurilor, Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Constituie o încălcare a principiului liberei circulații a capitalurilor prevăzut la articolul 63 TFUE și următoarele faptul că, în conformitate cu articolele 31 și 2 [din EBF], în scopul impozitului pe venit stabilit în sarcina recurentei pentru exercițiile financiare 1999 și 2000, se pot deduce 50 % din dividendele obținute pe piețele bursiere naționale (portugheze), fiind excluse de la deducerea respectivă dividendele obținute pe piețele bursiere din celelalte state membre [...]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 11 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 63 și 65 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei practici fiscale a unui stat membru potrivit căreia, în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venitul unui contribuabil, se iau în considerare numai 50 % din dividendele aferente unor acțiuni cotate pe piața bursieră din acest stat membru, în timp ce dividendele aferente unor acțiuni cotate pe piețele bursiere ale altor state membre se iau în considerare în totalitate.
- 12 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, potrivit explicațiilor furnizate de instanța de trimitere, pentru exercițiile financiare 1999 și 2000, articolul 31 din EBF prevedea luarea în considerare în cuantum de 50 % a dividendelor încasate și fuse aplicat, ținând seama de obiectivul urmărit de acest articol, numai în ceea ce privește dividendele încasate pentru acțiunile cotate pe piața bursieră portugheză. Or, pe de o parte, reiese din observațiile scrise ale guvernului portughez că, în temeiul articolului menționat, care a fost introdus în 1989 și abrogat în 2008, aceste dividende puteau fi deduse, în ceea ce privește exercițiul financiar 2000, din baza de impozitare a impozitului

pe profit, nu în proporție de 50 %, ci de 60 % din cuantumul lor. Pe de altă parte, Real Vida Seguros contestă interpretarea articolului 31 din EBF efectuată atât de instanța de prim grad de jurisdicție, cât și de instanța de trimitere, potrivit căreia același articol nu ar fi aplicabil decât în ceea ce privește dividendele încasate pentru acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză, întrucât o astfel de condiție nu reiese din modul de redactare a acestuia.

- 13 În această privință trebuie amintit că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, revine numai instanței naționale sarcina să constate și să aprecieze situația de fapt din litigiul principal, precum și să determine domeniul de aplicare exact al actelor cu putere de lege și al actelor administrative naționale (Hotărârea din 3 octombrie 2019, Fonds du Logement de la Région de Bruxelles-Capitale, C-632/18, EU:C:2019:833, punctul 48 și jurisprudența citată). Curtea este abilitată să se pronunțe numai asupra interpretării sau a validității dreptului Uniunii în raport cu situația de fapt și de drept astfel cum este descrisă de instanța de trimitere (Hotărârea din 17 decembrie 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punctul 18 și jurisprudența citată), fără a o putea pune în discuție și fără a putea verifica exactitatea acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 septembrie 2011, Gueye și Salmerón Sánchez, C-483/09 și C-1/10, EU:C:2011:583, punctul 42, și Hotărârea din 21 iunie 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, punctul 25, precum și jurisprudența citată).
- 14 Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată plecând de la premisele care rezultă din decizia instanței de trimitere.
- 15 Măsurile interzise de articolul 63 alineatul (1) TFUE, ca restricții privind circulația capitalurilor, le includ pe cele de natură să descurajeze nerezidenții să facă investiții într-un stat membru sau să descurajeze rezidenții acestui stat membru să facă investiții în alte state (Hotărârea din 30 aprilie 2020, Société Générale, C-565/18, EU:C:2020:318, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 16 În special, o diferență de tratament, atunci când conduce la un tratament mai puțin avantajos al veniturilor unui contribuabil al unui stat membru care au ca origine un alt stat membru în raport cu tratamentul veniturilor care au ca origine primul stat membru, poate descuraja un astfel de contribuabil să își investească capitalurile într-un alt stat membru [Hotărârea din 29 aprilie 2021, Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö (Venituri plătite de OPCVM), C-480/19, EU:C:2021:334, punctul 27 și jurisprudența citată].
- 17 Reiese din cererea de decizie preliminară că, în temeiul articolului 31 din EBF, astfel cum este aplicat de administrația fiscală, beneficiarul dividendelor aferente unor acțiuni cotate putea, în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venit, să deducă în parte aceste dividende, cu condiția însă ca acțiunile care generează dividendele menționate să fie cotate pe piața bursieră portugheză.
- 18 Guvernul portughez contestă existența unei restricții privind libera circulație a capitalurilor, susținând că, în perioada de aplicabilitate a articolului 31 din EBF, accesul la piața bursieră portugheză era deschis oricărei persoane fizice sau juridice din orice stat membru sau din orice stat terț, pe această piață bursieră putând fi cotate acțiuni ale unor societăți atât portugheze, cât și străine.

- 19 În această privință trebuie arătat că, desigur, reglementarea națională în discuție în litigiul principal, astfel cum era aplicată de administrația fiscală, nu distingea între dividendele distribuite de societăți rezidente, pe de o parte, și dividendele distribuite de societăți nerezidente, pe de altă parte, în măsura în care condiția la care era supusă deducerea parțială se aplica în mod nediferențiat acestor două tipuri de dividende.
- 20 Reiese însă din jurisprudența Curții că o legislație națională care este aplicabilă în mod nediferențiat societăților rezidente și societăților nerezidente poate constitui o restricție privind libera circulație a capitalurilor întrucât și o diferențiere care se întemeiază pe un criteriu obiectiv poate, de fapt, să defavorizeze situațiile transfrontaliere (Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Köln-Aktienfonds Deka, C-156/17, EU:C:2020:51, punctul 55 și jurisprudența citată).
- 21 Aceasta este situația în cazul în care o reglementare națională subordonează beneficiul unui avantaj fiscal unei condiții care, deși este aplicabilă în mod nediferențiat, este, prin natura sa ori *de facto*, proprie pieței naționale, astfel încât numai societățile rezidente o pot îndeplini, în timp ce societățile nerezidente în general nu o îndeplinesc (a se vedea Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Köln-Aktienfonds Deka, C-156/17, EU:C:2020:51, punctul 56 și jurisprudența citată).
- 22 Or, trebuie să se considere că o practică potrivit căreia tratamentul fiscal avantajos al dividendelor este supus condiției ca acțiunile care generează aceste dividende să fie cotate pe piața bursieră națională conduce, prin însăși natura acestei condiții, la favorizarea unor investiții în societăți rezidente și, prin urmare, la defavorizarea unor investiții în societăți nerezidente.
- 23 Astfel, pe de o parte, este necesar să se arate că societățile care fac obiectul unei listări la bursă și ale căror acțiuni sunt, așadar, admise la negociere pe o piață reglementată sunt, ca regulă generală, cotate pe piața bursieră națională a acestora. Pe de altă parte, deși societățile își pot cota acțiunile simultan pe o piață bursieră străină și pe piața bursieră națională a acestora, prin intermediul unei cotați multiple internaționale, proporția societăților nerezidente cotate pe o anumită piață bursieră este în general considerabil inferioară celei a societăților rezidente.
- 24 Această constatare se aplică de altfel în întregime pieței bursiere portugheze, în măsura în care, așa cum reiese din observațiile scrise ale Comisiei, numărul de societăți nerezidente ale căror acțiuni sunt cotate pe această piață bursieră este marginal în raport cu numărul societăților rezidente și nimic nu indică faptul că această situație ar fi fost diferită în perioada de aplicabilitate a avantajului fiscal prevăzut de reglementarea națională în discuție în litigiul principal.
- 25 Prin urmare, este necesar să se considere că practica fiscală potrivit căreia beneficiarul unor dividende aferente unor acțiuni cotate putea deduce în parte aceste dividende în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venit, cu condiția însă ca acțiunile care generează dividendele menționate să fie cotate pe piața bursieră portugheză, era de natură să descurajeze persoanele eligibile pentru avantajul fiscal prevăzut la articolul 31 din EBF să efectueze investiții în societăți nerezidente și constituie, prin urmare, o restricție privind libera circulație a capitalurilor, interzisă în principiu de articolul 63 TFUE.
- 26 Cu toate acestea, și după cum a subliniat guvernul portughez, potrivit articolului 65 alineatul (1) litera (a) TFUE, articolul 63 TFUE nu aduce atingere dreptului statelor membre de a aplica dispozițiile incidente ale legislațiilor fiscale care stabilesc o distincție între contribuabilii care nu se găsesc în aceeași situație în ceea ce privește reședința lor sau locul unde capitalurile lor sunt investite.

- 27 Or, această dispoziție, ca derogare de la principiul fundamental al liberei circulații a capitalurilor, trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte. Prin urmare, ea nu poate fi interpretată în sensul că orice legislație fiscală care prevede o distincție între contribuabili în funcție de locul în care aceștia au reședința sau în funcție de statul în care își investesc capitalurile este compatibilă în mod automat cu Tratatul FUE. Astfel, derogarea prevăzută la articolul 65 alineatul (1) litera (a) TFUE este ea însăși limitată de articolul 65 alineatul (3) TFUE, care prevede că dispozițiile naționale menționate la alineatul (1) al acestui articol „nu trebuie să constituie un mijloc de discriminare arbitrară și nici o restrângere disimulată a liberei circulații a capitalurilor și plăților, astfel cum este aceasta definită la articolul 63 [TFUE]” [Hotărârea din 29 aprilie 2021, Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö (Venituri plătite de OPCVM), C-480/19, EU:C:2021:334, punctul 29 și jurisprudența citată].
- 28 Curtea a decis de asemenea că trebuie, prin urmare, să se distingă între diferențele de tratament permise în temeiul articolului 65 alineatul (1) litera (a) TFUE și discriminările interzise de articolul 65 alineatul (3) TFUE. Or, pentru ca o legislație fiscală națională să poată fi considerată compatibilă cu dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libera circulație a capitalurilor, este necesar ca diferența de tratament care rezultă din această legislație să privească situații care nu sunt comparabile în mod obiectiv sau să fie justificată de un motiv imperativ de interes general [Hotărârea din 29 aprilie 2021, Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö (Venituri plătite de OPCVM), C-480/19, EU:C:2021:334, punctul 30 și jurisprudența citată].
- 29 În consecință, este necesar să se examineze, în primul rând, dacă există o diferență obiectivă între beneficiarul unor dividende aferente unor acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză, pe de o parte, și beneficiarul unor dividende aferente unor acțiuni cotate pe piețe bursiere străine, pe de altă parte.
- 30 Potrivit unei jurisprudențe constante, analizarea caracterului comparabil al unei situații transfrontaliere cu o situație internă statului membru trebuie să fie realizată ținând seama de obiectivul urmărit de reglementarea națională în cauză (Hotărârea din 30 aprilie 2020, Sociétés Générales, C-565/18, EU:C:2020:318, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 31 În această privință, guvernul portughez menționează situația diferită în care se găsea în acea perioadă piața bursieră portugheză în raport cu piețele bursiere ale celorlalte state membre, precum și împrejurarea că contribuabilii puteau, în loc să deducă dividendele din venit, să deducă din impozitul perceput impozitul plătit în străinătate pentru aceste dividende.
- 32 Aceste argumente nu pot fi admise.
- 33 Mai întâi, un contribuabil care efectuează investiții în acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză și un contribuabil care efectuează investiții în acțiuni cotate pe piețe bursiere străine își investesc amândoi capitalurile în societăți cotate în vederea realizării unor beneficii.
- 34 În continuare, în ambele situații, aceste beneficii sunt impozitate în Portugalia. Or, în măsura în care guvernul portughez face trimitere la posibilitatea contribuabililor care și-au investit capitalurile în acțiuni cotate pe piețe bursiere străine de a deduce din impozitul perceput în Portugalia impozitul plătit în străinătate pentru aceste dividende, trebuie amintit că dintr-o jurisprudență constantă reiese că, în raport cu o normă fiscală prin care se urmărește evitarea sau atenuarea dublei impunerii economice a profiturilor distribuite, situația unui contribuabil care primește dividende care au originea într-un alt stat membru este comparabilă cu aceea a unui contribuabil care primește dividende de origine națională în măsura în care, în aceste două

- situații, profiturile realizate pot face în principiu obiectul unei impozitări în lanț (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 noiembrie 2016, SECIL, C-464/14, EU:C:2016:896, punctul 55 și jurisprudența citată). Prin urmare, posibilitatea contribuabililor care și-au investit capitalurile în acțiuni cotate pe piețe bursiere străine de a deduce din impozitul perceput în Portugalia impozitul plătit în străinătate pentru aceste dividende, presupunând că este dovedită, nu îi poate plasa pe acești contribuabili într-o situație diferită de a contribuabililor care și-au investit capitalurile în acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză.
- 35 În sfârșit, reiese atât din decizia de trimitere, cât și din observațiile scrise ale guvernului portughez că avantajul fiscal acordat contribuabililor care și-au investit capitalurile în acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză ar fi urmărit să stimuleze și să dezvolte piața bursieră portugheză.
- 36 Or, în măsura în care un astfel de obiectiv, după cum reiese din considerațiile care figurează la punctele 22 și 23 din prezenta hotărâre, este legat în mod necesar și strâns de promovarea investițiilor naționale, a admite că o investiție în acțiuni cotate pe piața bursieră portugheză îi pune pe contribuabili într-o situație diferită de cea a contribuabililor care au investit în acțiuni cotate pe piețe bursiere străine, în condițiile în care articolul 63 alineatul (1) TFUE interzice tocmai restricțiile privind circulația transfrontalieră a capitalurilor, ar lipsi această dispoziție de conținut [a se vedea prin analogie Hotărârea din 26 februarie 2019, X (Societăți intermediare stabilite în țări terțe), C-135/17, EU:C:2019:136, punctul 68].
- 37 În ceea ce privește, în al doilea rând, justificarea restricției printr-un motiv imperativ de interes general, guvernul portughez susține, pe de o parte, că practica fiscală în discuție în litigiul principal constituia exercitarea propriilor competențe fiscale ale Republicii Portugheze și se întemeia pe simetria dintre dreptul de a impozita dividendele și dreptul de a autoriza neimpozitarea acestora din urmă.
- 38 În această privință trebuie arătat că, deși revine fiecărui stat membru sarcina de a organiza propriul sistem de impozitare a beneficiilor distribuite și de a defini, în acest cadru, baza impozabilă care se aplică acționarului beneficiar, potrivit unei jurisprudențe constante, statele membre trebuie totuși să își exercite autonomia fiscală cu respectarea cerințelor care decurg din dreptul Uniunii, în special a celor impuse de dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libera circulație a capitalurilor, ceea ce implică proiectarea nediscriminatorie a sistemului de impozitare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Köln-Aktienfonds Deka, C-156/17, EU:C:2020:51, punctele 42 și 45, precum și jurisprudența citată).
- 39 În măsura în care guvernul portughez se referă, pe de altă parte, la promovarea pieței bursiere, reiese dintr-o jurisprudență consacrată a Curții că un obiectiv de natură pur economică nu poate să justifice o restricție privind o libertate fundamentală garantată de Tratatul FUE (Hotărârea din 25 februarie 2021, Novo Banco, C-712/19, EU:C:2021:137, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 40 De altfel, chiar presupunând că un astfel de obiectiv este considerat admisibil, nu a fost prezentată nicio indicație care să sugereze că acesta nu ar fi fost atins dacă avantajul fiscal prevăzut de reglementarea națională în discuție în litigiul principal ar fi fost aplicat și dividendelor aferente acțiunilor cotate pe piețe bursiere străine și că, prin urmare, ar fi fost indispensabil să se excludă aceste dividende de la beneficiul acestui avantaj fiscal.
- 41 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolele 63 și 65 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei practici fiscale a unui stat membru potrivit căreia, în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venitul

unui contribuabil, se iau în considerare numai 50 % din valoarea dividendelor aferente unor acțiuni cotate pe piața bursieră din acest stat membru, în timp ce dividendele aferente unor acțiuni cotate pe piețele bursiere ale altor state membre sunt luate în considerare în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 42 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șaptea) declară:

Articolele 63 și 65 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei practici fiscale a unui stat membru potrivit căreia, în scopul stabilirii bazei de impozitare a impozitului pe venitul unui contribuabil, se iau în considerare numai 50 % din valoarea dividendelor aferente unor acțiuni cotate pe piața bursieră din acest stat membru, în timp ce dividendele aferente unor acțiuni cotate pe piețele bursiere ale altor state membre sunt luate în considerare în totalitate.

Semnături